

2	
2	
Spis treści	
Wstęp.....	3
Część I . Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej magisterskiej.....	3
Część II. Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej licencjackiej.....	7
Część III. Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej licencjackiej w formie projektu	11
Część IV. Wymagania techniczne przygotowania pracy dyplomowej magisterskiej i licencjackiej w formie projektu.....	15
Część V. Przegląd podstawowych metod badawczych.....	23
5.1. Wybór problemu badawczego.....	23
5.2. Klasyfikacja metod badawczych	25
5.3. Ogólne metody badawcze.....	27

3

3

Wstęp

Poradnik służyć ma studentom Wydziału Turystyki i Rekreacji AWF przy pisaniu dyplomowej pracy magisterskiej, dyplomowej pracy licencjackiej lub przygotowywaniu dyplomowej pracy w formie projektu licencjackiego. Formuluje on wymagania zatwierdzone przez Radę Wydziału Turystyki i Rekreacji AWF i zalecone do praktycznego wykorzystania.

Część I . Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej magisterskiej

Celem pracy dyplomowej magisterskiej jest prezentacja, analiza i ocena badanego zjawiska z uwzględnieniem czynników warunkujących o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym.

Magistrant/ka jest tutaj oceniany nie tylko za wybór problemu pracy, jego prezentację, ale przede wszystkim analizę badanego problemu, właściwy dobór metod analizy i ich wykorzystanie w procesie badawczym. Bardzo ważnym i ocenianym wysoko jest także właściwe wyciągnięcie wniosków z przeprowadzonej analizy.

Na podstawie wniosków z przeprowadzonej analizy student/ka opracowuje zapotrzebowanie na prowadzenie badań w formie karty wyników. Karta wyników opracowywana jest według ustalonego wzoru i stanowi integralną część pracy dyplomowej magisterskiej i jest prezentowana w treści wprowadzenia lub w części metodologicznej.

Wymagania redakcyjne:

Student/studentka przygotowuje dwie wersje pracy dyplomowej magisterskiej:

Pierwsza:

4

4

- w postaci jednego pliku elektronicznego zapisanego w programie Word na nośniku CD-R (tj. na nośniku jednokrotnego zapisu bez możliwości skasowania tak, aby zawarty tekst w tym pliku był możliwy do skopiowania i wklejenia przy użyciu programu Word);
- płyta CD-R musi być trwale opisana w następujący sposób:
 - nazwa wydziału zapisana w skrócie - WTiR,
 - imię i nazwisko autora pracy,
 - numer albumu,
 - temat pracy,
 - zapis: praca dyplomowa magisterska,
 - poziom studiów: magisterskie lub II°,
 - imię i nazwisko promotora pracy dyplomowej,
- płyta musi być dostarczona w papierowej kopercie z przezroczystym okienkiem;
- płytę z nagraniem prac dyplomowych sprawdza i podpisuje promotor;
- do opisu płyty należy używać pisaka do płyty z plastiku,
- wszelkiego rodzaju błędy proceduralne mogą spowodować znaczące wydłużenie wstawienia do systemu antyplagiatowego.

Druga: wydruk pracy w formie papierowej zgodnie z wymogami w części czwartej Poradnika.

- Objętość pracy dyplomowej magisterskiej standardowo to ok. 60 stron wraz z załącznikami,
- Czcionka Times New Roman 12 pkt. Liczba znaków na stronie to średnio 1800 (30 wierszy x 60 znaków w wierszu), razem z przypisami, odstępy między wierszami w tekście zasadniczym (interlinie): 1,5 wiersza; treść: obustronnie wyjustowana; marginesy

5

5

(górny, prawy i dolny) - 2,5 cm, margines lewy - na oprawę dodatkowo 1 cm - razem 3,5 cm;

- Praca dyplomowa magisterska standardowo składa się ze strony tytułowej, oświadczeń, spisu treści, wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania/zakończenia, bibliografii.
- W pracy dyplomowej magisterskiej bezpośrednio po stronie tytu-

łowej zamieścić należy 3 oświadczenia do pracy dyplomowej – II stopnia: promotora, autora pracy oraz oświadczenie autora pracy dyplomowej w sprawie procedury antyplagiatowej. Druk dostępny jest na stronie internetowej AWF www.awf.edu.pl/student/studia-iksztal-cenie/dokumenty-do-pobrania, a także na stronie Wydziału Turystyki i Rekreacji: www.awf.edu.pl/wtir/studenci/druki-do-pobrania.

- W pracy dyplomowej należy załączać obowiązujące w AWF Warszawa wzory formularzy.
- Bezpośrednio po oświadczeniach obowiązkową częścią pracy dyplomowej magisterskiej jest streszczenie. Streszczenie w sposób zwięzły informuje o zawartości merytorycznej pracy. Streszczenie powinno być także przetłumaczone na język angielski.
- Wszystkie podstawowe elementy struktury pracy dyplomowej magisterskiej (wstęp, spis treści, poszczególne rozdziały, podsumowanie, bibliografia) zawsze rozpoczynamy od nowej strony bez względu na to, w którym miejscu zakończył się wcześniejszy element. Natomiast w ramach rozdziału poszczególne podrozdziały umieszczamy ciągiem jeden po drugim, zachowując tylko nakazane odstępy.
- Wstęp (napisany w czasie teraźniejszym), to około 2-2,5 strony – zawiera: opis problemu pracy magisterskiej, opis celu pracy (5-6 zdań), opis wykorzystywanych metod badawczych (5-6 zdań), opis

6
6

i charakterystyka dostępnej literatury i jej, jakoś (¼ strony), Szczegółowy opis struktury pracy (ok.1 strony).

- Poszczególne rozdziały pracy standardowo to: objętość około 15-20 stron łącznie (każdy rozdział) z tzw. grafiką, czyli tabelami, wykresami, schematami, zdjęciami itd. Struktura rozdziału z reguły obejmuje 3-4 podrozdziały o objętości około 4-5 stron każdy.
- Standardowo rozdział pierwszy pracy dyplomowej magisterskiej ma charakter teoretyczny/ teoretyczne ujęcie problemu, rozdział drugi to udana próba powiązania teorii z praktyką/ewentualnie metodologia pracy, rozdział trzeci to analiza badanego problemu, natomiast rozdział czwarty to prezentacja wyników i najważniejszych zjawisk w ramach przeprowadzonych badań wraz z oceną perspektyw rozwoju zjawiska na najbliższą przyszłość.
- Zakończenie / podsumowanie (objętość ok.2 stron): powinno zawierać prezentację dorobku całej pracy, (co udało się osiągnąć a czego nie i dlaczego), czy udało się osiągnąć cel pracy, dodać ewentualnie ocenę występujących barier w badaniu problemu i wreszcie należy przedstawić najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań (6-8 wniosków).
- Bibliografia powinna zawierać około 50 pozycji do nich zaliczamy: książki, opracowania, raporty, akty prawne, strony internetowe (pogrupowane w odpowiednich blokach). Wskazane byłoby, aby była to literatura najnowsza (standardem jest, że nie może być starsza jak ostatnie 10 lat), ale dopuszczalne jest też wykorzystywanie, (z tym, że w bardzo ograniczonym zakresie) - dorobku wielkich teoretyków danej dziedziny wiedzy z minionej epoki).

Wymagania techniczne dotyczące wydruku komputerowego pracy magisterskiej zawiera czwarta część poradnika.

7

7

Część II. Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej licencjackiej

Prace dyplomowe licencjackie mają charakter tradycyjny pisany jednoosobowo lub mogą mieć formę projektów opisanych i zrealizowanych indywidualnie lub zespołowo.

Celem pracy dyplomowej licencjackiej jest prezentacja, i ocena badanego zjawiska z uwzględnieniem czynników warunkujących o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym. Licencjat/Licencjatka jest tutaj oceniany za wybór problemu pracy, jego szeroką prezentację i ewentualnie ocenę oraz właściwy dobór literatury przedmiotu.

Wymagania redakcyjne:

Student/studentka przygotowuje dwie wersje pracy dyplomowej licencjackiej :

Pierwsza:

- w postaci jednego pliku elektronicznego zapisanego w programie Word na nośniku CD-R (tj. na nośniku jednokrotnego zapisu bez możliwości skasowania tak, aby zawarty tekst w tym pliku był możliwy do skopiowania i wklejenia przy użyciu programu Word);
- płyta CD-R musi być trwale opisana w następujący sposób:
 - nazwa wydziału zapisana w skrócie - WTiR,
 - imię i nazwisko autora pracy plus imiona i nazwiska współautorów,
 - numer albumu,
 - temat pracy,
 - zapis: praca dyplomowa licencjacka,

8

8

- poziom studiów: studia licencjackie lub I^o,
 - imię i nazwisko promotora pracy dyplomowej,
 - płyta musi być dostarczona w papierowej kopercie z przezroczystym okienkiem,
 - płytę z nagraniem pracą dyplomową sprawdza i podpisuje promotor,
 - do opisu płyty należy używać pisaki do płyty plastiku,
 - wszelkiego rodzaju błędy proceduralne mogą spowodować znaczące wydłużenie wstawienia pracy do systemu antyplagiatowego.
- Druga: wydruk pracy w formie papierowej zgodnie z wymaganiami zawartymi w części czwartej Poradnika.

▪ Objętość pracy dyplomowej licencjackiej standardowo to ok. 40 stron wraz z załącznikami, tabelami, wykresami itd.

▪ Czcionka Times New Roman 12 pkt. Liczba znaków na stronie to średnio 1800 (30 wierszy x 60 znaków w wierszu), razem z przypisaniami, odstępy między wierszami w tekście zasadniczym (interlinie): 1,5 wiersza; treść: obustronnie wyjustowana; marginesy (górny, prawy i dolny) - 2,5 cm, margines lewy - na oprawę dodatkowo 1 cm - razem 3,5 cm.

▪ Praca dyplomowa licencjacka standardowo składa się ze strony ty-

tułowej, oświadczeń, spisu treści, wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia/podsumowania, bibliografii.

- W pracy dyplomowej licencjackiej bezpośrednio po stronie tytułowej zamieścić należy 3 oświadczenia do pracy dyplomowej- I stopnia: promotora, autora pracy oraz oświadczenie autora pracy dyplomowej w sprawie procedury antyplagiatowej.

Druk dostępny jest na stronie internetowej AWF www.awf.edu.pl/student/studiaikszaltlenie/dokumenty-do-pobrania,

9

9

a także na stronie Wydziału Turystyki i Rekreacji:
www.awf.edu.pl/wtir/studenci/druki-do-pobrania.

- W pracy dyplomowej licencjackiej należy załączać obowiązujące w AWF Warszawa wzory formularzy.

- Bezpośrednio po oświadczeniach obowiązkową częścią pracy jest streszczenie. Streszczenie w sposób zwięzły informuje o zawartości merytorycznej pracy i jej celach. Objętość streszczenia to około ½ strony. W drugiej kolejności streszczenie powinno być także zaprezentowane w języku angielskim.

- Wszystkie podstawowe elementy struktury pracy dyplomowej licencjackiej (strona tytułowa, oświadczenia, spis treści, wstęp, poszczególne rozdziały, podsumowanie, bibliografia) zawsze rozpoczynamy od nowej strony bez względu na to, w którym miejscu zakończył się wcześniejszy element. Natomiast w ramach danego rozdziału poszczególne podrozdziały umieszczamy ciągiem jeden po drugim, zachowując tylko nakazane odstępy i odległości.

- Wstęp (napisany w czasie teraźniejszym), to około 2-2,5 strony – zawiera: opis problemu pracy magisterskiej, opis celu pracy (5-6 zdań), opis wykorzystywanych narzędzi prezentacji (5-6 zdań), opis i charakterystyka dostępnej literatury i jej, jakoś (¼ strony), Szczegółowy opis struktury pracy (ok.1 strony).

- Poszczególne rozdziały pracy standardowo to: objętość około 15-20 stron łącznie (każdy rozdział) z tzw. grafiką, czyli tabelami, wykresami, schematami, zdjęciami itd. Struktura rozdziału z reguły obejmuje 3-4 podrozdziały o objętości 4-5 stron każdy.

- Standardowo rozdział pierwszy pracy dyplomowej licencjackiej ma charakter teoretyczny, rozdział drugi to udana próba powiązania teorii z praktyką, rozdział trzeci to prezentacja wyników i najważniejszych zjawisk w ramach pokazywanych problemów wraz

10

10

z oceną perspektyw rozwoju zjawiska na najbliższą przyszłość.

- Zakończenie/podsumowanie (objętość ok.2 stron) powinno zawierać prezentację osiągnięć całej pracy (co udało się osiągnąć a czego nie i dlaczego), czy udało się osiągnąć cel pracy, dodać ewentualnie ocenę występujących barier w badaniu problemu i wreszcie należy przedstawić najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań (6-8 wniosków).

- Bibliografia to minimum 35 pozycji do nich zaliczamy: książki, opracowania, raporty, akty prawne, strony internetowe (pogrupo-

wane w odpowiednich blokach). Wskazane byłoby, że powinna to być literatura najnowsza (standardem jest, że nie może być starsza jak ostatnie 10 lat), ale dopuszczalne jest też wykorzystywanie, z tym, że w bardzo ograniczonym zakresie - dorobku wielkich teoretyków danej dziedziny wiedzy z minionej epoki).

Wymagania techniczne dotyczące wydruku komputerowego pracy licencjackiej zawiera czwarta część poradnika.

11

11

Część III. Wymagania dotyczące przygotowania pracy dyplomowej licencjackiej w formie projektu

Projekty indywidualne lub zespołowe

Projekty indywidualne są prowadzone samodzielnie przez jednego studenta. Projekty zespołowe mogą być realizowane w grupach nie większych niż trzy osoby oraz dokumentować dokonania każdego członka zespołu autorskiego.

Projekty mogą dotyczyć wszelkich zagadnień (problemów), zadań wytypowanych w ramach szeroko rozumianej problematyki turystyki czy rekreacji wykonywanych w toku programów studiów lub w ramach specjalizacji, obozów lub każdej innej formy zajęć wymagających od studenta nabycia umiejętności praktycznych.

Wymagania redakcyjne

Objętość projektu standardowo to około 45 stron wraz z załącznikami, tabelami, wykresami itd. maksymalnie 90 000 znaków – bez załączników).

Czcionka Times New Roman 12 pkt. Liczba znaków na stronie to średnio 1800 (30 wierszy x 60 znaków w wierszu), razem z przypisami, odstępy między wierszami w tekście zasadniczym (interlinie): 1,5 wiersza; treść: obustronnie wyjustowana; marginesy (górny, prawy i dolny) - 2,5 cm, margines lewy - na oprawę dodatkowo 1 cm - razem 3,5 cm.

Standardowa struktura projektu powinna zawierać:

1. Projekt licencjacki standardowo składa się ze strony tytułowej,

12

12

oświadczeń, spisu treści, wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii.

2. Strona tytułowa projektu. (Według wymogów opisanych w załączniku).

3. W projekcie bezpośrednio po stronie tytułowej należy 3 oświadczenia do pracy dyplomowej: promotora, autora pracy oraz oświadczenie autora pracy dyplomowej w sprawie procedury antyplagiatowej. Druk dostępny jest na stronie internetowej

AWFwww.awf.edu.pl/student/studiaikształcenie/dokumenty-do-pobrania,

a także na stronie Wydziału Turystyki i Rekreacji:

www.awf.edu.pl/wtir/studenci/druki-do-pobrania.

4. W pracy dyplomowej należy załączać obowiązujące w AWF Warszawa wzory formularzy.

5. Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu. (1 strona) - szczegółowo potwierdzających sens badanego zjawiska wraz z oceną jego praktycznej przydatności).

6. Opis cel ogólnego projektu oraz celów szczegółowych, (ok.2 stron).

7. Metody badań wybrane i wykorzystywane do osiągnięcia celu głównego projektu oraz rozwiązywania ewentualnych problemów (zadań badawczych), (1-2 strony).

8. Rozdział teoretyczny - problem w literaturze. Charakterystyka podstawowych pojęć, ewentualnie rys historyczny, umiejscowienie problemu w rzeczywistości itd.(10-15 stron).

9. Rozdział praktyczny - Opis problemu głównego i problemów częściowych wynikających z obszaru przeprowadzanych badań. (15- 20 stron) .

W opisie projektu dopuszcza się maksymalnie do 30% tych jego wartości, które były wykonywane bez określenia wykonawcy lub wykonawcy głównego.

13

13

10. Opis rezultatów projektu według układu: rezultaty miękkie – rezultaty twarde.

W pierwszej kolejności można do nich zaliczyć: nabycie lub poprawę umiejętności: komunikacyjnych, rozwiązywania problemów czy zarządzania i planowania środkami finansowymi. Ale to także umiejętność zarządzania czasem czy umiejętność współpracy zespołowej.

Natomiast rezultaty twarde – są to konkretne, jasno określone i policzalne rezultaty, przygotowywanego lub realizowanego projektu. Przede wszystkim zalicza się do nich: m.in. zdobycie nowych przydatnych kwalifikacji, czy przeprowadzenie imprezy turystyczno-rekreacyjnej, zorganizowanie zawodów sportowych lub rekreacyjnych, a także różnego rodzaju warsztatów.

11. Inne dokumenty formalne wynikające ze specyfiki projektu. Załącznikiem do projektu powinien być ewentualnie zbiór dokumentów, które zostały opracowane dla jego potrzeb a w przypadku projektów zrealizowanych dokumentacja fotograficzna lub inna, w zależności od typu lub charakteru projektu, jego rezultatów itp.

12. Bibliografia

Bibliografia to minimum 30 pozycji do niej zaliczamy: książki, opracowania, raporty, akty prawne, strony internetowe (pogrupowane w odpowiednich blokach). Wskazane byłoby, że powinna to być literatura najnowsza (standardem jest, że nie może być starsza jak ostatnie 10 lat).

Wszystkie podstawowe elementy struktury projektu (strona tytułowa, oświadczenia, spis treści, wstęp, poszczególne rozdziały, podsumowanie, bibliografia) zawsze rozpoczynamy od nowej strony bez względu na to, w którym miejscu zakończył się wcześniejszy element.

14

14

Natomiast w ramach danego rozdziału poszczególne podrozdziały umieszczamy ciągiem jeden po drugim, zachowując tylko nakazane odstępy i odległości

Autorstwo poszczególnych części projektu, załączników oraz innych materiałów dokumentujących przebieg projektu jest wyróżnione imieniem i nazwiskiem wykonawcy.

Wymagania techniczne dotyczące wydruku komputerowego projektu licencjackiego zawiera czwarta część poradnika.

15

15

Część IV. Wymagania techniczne przygotowania pracy dyplomowej magisterskiej i licencjackiej w formie projektu

Pracę dyplomową magisterską /licencjacką/ licencjacką w formie projektu - należy wydrukować i oprawić w jednym egzemplarzu oraz nagrać na płycie CD-R w systemie Word.

I. Format

1. A 4 jednostronnie;
2. Marginesy: górny 2,5 cm, dolny 2,5 cm, lewy 3,5 cm, prawy 2,5 cm
3. Paginę (numer strony) umieszcza się ok. 1,5 cm od góry strony na górnym marginesie - na środku kolumny tekstu;
4. Dla tekstu zasadniczego należy stosować czcionkę 12 punktową;
5. Odstępy między wierszami - 1,5 wielokrotności;
6. Tekst zasadniczy należy justować tzn. równać do lewej i prawej strony kolumny;
7. Wielkość wcięć akapitowych powinna wynosić od 3 do 5 znaków (spacji). Należy unikać sytuacji, gdy niepełny wiersz kończący akapit znajdzie się na początku nowej kolumny (strony).

II. Budowa pracy

1. Praca magisterska (licencjacka) powinna być oprawiona w oprawę kartonową lub twardą,
2. Wnętrze pracy rozpoczyna się od strony tytułowej, która jest pierwszą stroną. Wliczana jest ona do ogólnej numeracji stron, lecz nie umieszcza się na niej paginy. Wzór strony tytułowej przedstawia załącznik,
3. Na drugiej stronie pracy umieszcza się oświadczenia,
4. Na kolejnej stronie pracy umieszcza się spis treści, w którym podaje

16

16

się tytuły rozdziałów i podrozdziałów w pełnym brzmieniu. Ponadto w spisie treści podaje się nazwy załączników i strony, na których są umieszczone. Hierarchia tytułów można zaznaczyć przez wyróżnienie pisma lub wcięcie.

5. Jeżeli w pracy będzie wykaz skrótów, to należy go umieścić po spisie treści od nowej strony.
6. Dalej, od nowych stron umieszcza się: wstęp, rozdział pierwszy i następne, zakończenie, bibliografię, (ewentualnie wykaz ilustracji i tabel), załączniki.

III. Tytułaria w tekście

Gradację poszczególnych wielkości użytej czcionki, tytułów także można rozróżnić sposobem odmiany pisma (wersaliki, według ich umieszczenia lub wyróżnić po grubieniem itp.). Im główniejszy tytuł tym większa czcionka.

Tytuły rozdziałów umieszcza się zawsze od nowej strony. Tytuły podrozdziałów pisze się w ciągu, oddzielając od tekstu (z góry i z dołu) odstępem jednego wiersza.

Po tytułach, a także po podpisach do ilustracji i tytułach tabel, nie sta-

wia się kropki. Wyrazów w tytułach nie przenosi się.

Nad tytułem od góry strony i pod tytułem od dołu, powinny znajdować się, co najmniej trzy wiersze tekstu zasadniczego. Długość wierszy tytułów nie powinna zajmować całej szerokości kolumny. Układ tytułów na kolumnie tekstowej może być środkowany lub równany do lewego marginesu.

Wielkość i rodzaj czcionki oraz układ poszczególnych stopni tytułów należy stosować konsekwentnie w całej pracy.

▪ Numeracja liczbowo-literowa:

-

I, II, III, IV itd. - tytuły rozdziałów 1 stopnia ważności;

17

17

-

A, B, C, D itd. - tytuły rozdziałów 2 stopnia ważności;

-

I, 2, 3, 4 itd. - tytuły rozdziałów 3 stopnia ważności;

-

a, b, c, d itd. - tytuły rozdziałów 4 stopnia ważności.

▪ Numeracja liczbowa wielorzędowa:

-

I. - tytuły rozdziałów 1 stopnia ważności;

-

1.1. - tytuły rozdziałów 2 stopnia ważności;

-

I. I. I. - tytuły rozdziałów 3 stopnia ważności;

-

I. I. I. I. - tytuły rozdziałów 4 stopnia ważności;

-

2. - tytuły rozdziałów 1 stopnia ważności;

-

2.1. - tytuły rozdziałów 2 stopnia ważności itd.

Po cyfrach i literach umieszczonych przed treścią tytułu stawia się kropkę.

Przy numeracji liczbowej wielorzędowej między tytułem wyższego stopnia a tytułem niższego stopnia nie powinno być żadnych tekstów. Np. po tytule z oznaczeniem I. powinien od razu następować tytuł podrozdział 1.1., a po tytule podrozdziału 1.6. powinien być tytuł podrozdziału 1.6.1. itd.

IV. Wyliczenia

W pracy mogą występować wyliczenia, na początku, których, dla zaznaczenia hierarchii, stosuje się następujące:

- cyfry rzymskie: I, II, 111,

- litery wersalikowe: A, B, C, ...

- cyfry arabskie: 1, 2, 3, ...

- litery tekstowe: a, b, c, ...

- kropki lub gwiazdki na środku wiersza

Oznaczenia cyfrowe i literowe są oddzielane od tekstu nawiasami lub kropkami. Na ogół stosuje się zasadę, aby po nawiasach pisać następujące po nich słowa z małej litery, zaś po kropkach - z dużej litery.

18

18

V. Wyróżnienia w tekście

Do wyróżnienia tekstu stosuje się:

- Pismo pochyłe (kursywę) - do wyróżnienia wyrazów obcego pochodzenia i cytatów (wówczas wyrazów tych nie obejmujemy cudzysłowami);
- WERSALIKI (duże litery) - tylko do pojedynczych słów (np. nazwiska, nazwy);
- pismo grube - do definicji, twierdzeń, ważnych sformułowań);
- Należy zwrócić uwagę na umiar w stosowaniu wyróżnień.

VI. Cytaty

Cytowanie jest dosłownym przytaczaniem cudzego tekstu lub cudzej wypowiedzi. Nie wolno zniekształcać myśli autora, ani podawać cytaty bez właściwego kontekstu. Cytat albo składa się normalnym krojem pisma (wówczas ujmuje się go w cudzysłowy), albo wyróżnia się pismem pochylonym (bez cudzysłowów).

W całej pracy należy stosować tylko jeden sposób. Wszelkie opuszczenia w cytatach zastępuje się wielokropkiem ujętym w nawiasy. Przy wszystkich cytatach musi być podane źródło, z którego pochodzą (przeważnie w formie przypisu) z zaznaczeniem numeru strony, z której je zaczerpnięto.

VII. Tabele, wykresy, schematy

Tabele, wykresy, schematy piszemy pismem o 1 lub 2 punkty mniejszym niż tekst zasadniczy (najczęściej 9 pkt). Tabele, wykresy, schematy numeruje się kolejno w całej pracy. Tabela, wykresy, schematy powinny zajmować minimum ½ strony). W przypadku większej prezentacji danych pokazujemy je na całej stronie.

Numer tabeli, wykresu, schematu znajduje się w prawym górnym

19

19

rogu tekstu natomiast tytuł umieszcza się nad tabelą (wyśrodkowany, wytłuszczony 1odstep nad tabelą).

Tytuł tabeli, wykresu, schematu nie powinien być bardziej wyeksponowany niż tytuł rozdziału i podrozdziału. Pod tabelą, wykresem, schematem umieszcza się objaśnienia do tabeli i konkretne źródło (ew. opracowanie własne).

Przypisy dotyczące tabeli, wykresu, schematu piszemy bezpośrednio pod nimi w odstępie jednego wiersza. Natomiast przypisy do tytułu tabeli, wykresu, schematu - na dole strony wraz z przypisami dotyczącymi tekstu zasadniczego.

Tabele, wykresy, schematy o dużej liczbie danych, które nie mieszczą się w szerokości kolumny, można obrócić o 90 stopni w lewo wówczas tytuł i góra tabeli znajduje się przy lewym marginesie. Tabele dłuższe niż kolumna przenosi się na następną stronę, powtarzając główkę tabeli lub numerację rubryk.

Na stronie z tabelą musi być przynajmniej 5 wierszy tekstu zasadniczego (od góry lub od dołu); jeśli jest mniej to na stronie zostawia się tylko tabelę z tytułem i opisami do tabeli.

VIII. Ilustracje

Ilustracje powinny znajdować się w tekście blisko miejsca, w którym jest o nich mowa. Pod rysunkiem umieszcza się jego numer (numeracja cią-

gła w całej pracy) i tytuł. Po tytule rysunku nie stawia się kropki (np. Rys. 1. Dynamika rozwoju gospodarki)

Na stronie z ilustracją musi być przynajmniej 5 wierszy tekstu zasadniczego (od góry lub od dołu); jeśli jest mniej to na stronie zostawia się tylko ilustrację z tytułem.

20

20

IX. Przypisy

Przypisy pisze się czcionką o 1 lub 2 punkty mniejszą niż tekst zasadniczy. Numeruje się je w ciągu w całej pracy i umieszcza na dole odpowiednich stron, oddzielając linią od tekstu podstawowego. (W przypadku występowania dużej liczby obszernych przypisów można je zgrupować i umieścić na końcu pracy - po zakończeniu.)

Przypisy umieszczone na jednej stronie nie mogą zajmować więcej niż % długości całej kolumny. W przypisach stosuje się wcięcia akapitowe, takie jak w tekście podstawowym. Odstępy między wierszami (interlinia) - pojedyncze. Na końcu każdego przypisu stawiamy kropkę.

W przypisach bardzo często umieszcza się opis źródeł, z których zaczerpnięto cytaty lub informacje podane w tekście pracy. Kolejność opisu bibliograficznego takich przypisów wygląda następująco:

▪ Książki indywidualnych autorów:

- inicjał imienia i nazwisko autora,
- pełny tytuł dzieła,
- numer tomu (części),
- liczbę wskazującą na kolejność wydania,
- wydawca,
- miejsce i rok wydania,
- numer stronicy.

▪ Prace zbiorowe:

- tytuł książki,
- inicjał imienia i nazwisko redaktora naukowego, poprzedzone skrótem red.,
- numer tomu (części),
- oznaczenie kolejności wydania,

21

21

- wydawca,
- miejsce i rok wydania,
- numer stronicy.

▪ Referaty i artykuły ze zbiorów prac:

- inicjał imienia i nazwisko autora,
- tytuł referatu (artykułu),
- formułka (w): - można zastosować inne np. w: (w:)
- tytuł całości zbioru prac,
- numer tomu (części),
- oznaczenie kolejności wydania,
- wydawca,
- miejsce i rok wydania,
- numer stronicy.

- Artykuły w czasopismach (inne wydawnictwa ciągłe):

- inicjał imienia i nazwisko autora,
- tytuł artykułu,
- nazwa czasopisma lub wydawnictwa,
- rok wydania,
- numer rocznika i zeszytu np. 1(34),
- numer strony.

W przypisach bibliograficznych należy zwrócić uwagę na znaki interpunkcyjne między elementami opisu. Generalną zasadą jest stosowanie takich samych znaków we wszystkich przypisach.

Zazwyczaj stosuje się przecinki lub kropki, przy czym obowiązują przy tym ogólne zasady przestankowania: wyrazy po kropkach rozpoczynają się od dużej litery, po przecinkach od małej, np. po przecinku wyd.2, po kropce zaś Wyd2. Odmiennym krojem pisma (zazwyczaj kursywą) zaleca się wyróżniać tytuły książek.

22

22

System harwardzki:

Oparty jest na prostej procedurze odwoływania się do dzieła. Podstawowa zasada sprowadza się do podawania w tekście głównym w nawiasie półokrągłym lub kwadratowym nazwiska autora (lub skrótu tytułu w przypadku prac zbiorowych), daty wydania oraz numeru strony.

X. Bibliografia lub Wykaz literatury ewentualnie Piśmiennictwo

Bibliografię umieszcza się na końcu pracy (ew. przed załącznikami).

Pozycje bibliograficzne numeruje się kolejno według porządku alfabetycznego nazwisk autorów dzieł.

Przy podawaniu danych bibliograficznych obowiązuje taka sama kolejność jak w przypisach bibliograficznych, z tą tylko różnicą, że w bibliografii najpierw podajemy nazwisko autora, potem inicjał jego imienia. Podobnie jak w przypisach, odmiennym krojem pisma (zazwyczaj kursywą) zaleca się wyróżniać tytuły książek. W bibliografii można podać najpierw pozycje książkowe, a następnie periodyki i np. akty prawne a na końcu strony internetowe.

23

23

Część V. Przegląd podstawowych metod badawczych

5.1. Wybór problemu badawczego

Zagadnienia badawcze powstają wtedy, gdy spotykamy się z jakąś trudnością w wyjaśnianiu nieznanych faktów i wtedy, gdy nie wiemy, jak osiągnąć zamierzony cel.

Uczestnik seminarium dyplomowego otrzymuje najczęściej zagadnienie badawcze od promotora. Jest ono zawarte w ogólnej postaci w tytule pracy dyplomowej.

Promotor jednak może ułatwić zadanie seminarzyście, przystając na rozwiązanie zagadnienia trapiącego firmę, na przykład w której pracuje student studiów zaocznych lub leżącego w sferze zainteresowań seminarzysty, tj. problematyka, która w przyszłości pomoże uzyskać pracę.

Często tematem pracy staje się problem, który student przy pomocy promotora zamierza opracować dla rodzinnego czy zaprzyjaźnionego biznesu. Zadaniem natomiast dyplomanta jest, opracowanie sposobu postępowania badawczego, które umożliwi rozwiązanie postawionego problemu-za-

dania (temat).

Generalnie, przedmiot badań wyznacza temat pracy dyplomowej. Szczegółowe objekty ustala promotor w trakcie zajęć seminaryjnych lub podczas konsultacji.

Problem badawczy podejmowany przez dyplomanta powinien być obiektywnie istotny i aktualny. Przy jego wyborze należy mieć na uwadze także możliwości jego rozwiązania, związane z aktualnymi osiągnięciami nauki w zakresie interesującej nas problematyki, możliwości bazy technicznej, będącej do dyspozycji badacza oraz możliwości finansowe, które należałoby ponieść na przeprowadzenie badań.

24

24

Przystępując do pracy należy:

- Jasno sprecyzować temat,
- Wskazać cechy nowości w podejmowanych badaniach,
- Udowodnić możliwości zastosowań praktycznych lub korzyści płynących z rozwiązania problemu.

Rozwiązanie problemów badawczych opiera się na pewnych założeniach wynikających z dotychczasowego stanu badań w ważnej dla nas problematyce lub z elementów dotyczących nieznanych aspektów, które będą przedmiotem pracy i jej tez.

Aby założone tezy były metodologicznie poprawne, muszą spełniać trzy podstawowe warunki:

1. Dotyczyć istotnych zagadnień i problemów w danej dziedzinie,
2. Nie wykazywać sprzeczności wobec znanych już wcześniej twierdzeń i rozwiązań,
3. Muszą być jasno sprecyzowane i możliwe do empirycznego i logicznego sprawdzenia.

Sprawdzenie hipotez ma na celu potwierdzenie ich zgodności z aktualnym stanem wiedzy w danej dziedzinie, problematyce, sprawie itp.

Hipotezy powinny, więc podlegać weryfikacji logicznej i empirycznej.

Weryfikacja logiczna hipotez polega na sprawdzeniu, czy określona hipoteza wyjaśnia dotychczas poznane fakty, stan, opinie itp. Stosuje się ją wtedy, gdy na bieżącym etapie rozwoju danej dziedziny nie jest ona potwierdzona empirycznie.

Weryfikacja empiryczna polega na eksperymentalnym sprawdzeniu, czy przewidywany w hipotezie efekt rzeczywiście występuje albo czy wyjaśnia, potwierdza słuszności hipotezy lub czy ją odrzuca.

Empiria - poznanie za pomocą doświadczenia.

25

25

Hipoteza - zdanie przyjęte, jako założenie nie w pełni uzasadnione, wymagające sprawdzenia.

5.2. Klasyfikacja metod badawczych

Prace mające w znacznej mierze charakter prac naukowych, muszą być wykonane zgodnie z obowiązującymi w danej dyscyplinie naukowej zasadami, powszechnie nazywanymi metodami badawczymi.

Przez metodę rozumie się świadomy sposób postępowania według ustalonych zasad w określonym celu.

Metoda - sposób postępowania, technika badań, metoda nauczania, z kolei charakter służebny wobec metody badawczej mają techniki badawcze. Są to przede wszystkim sposoby zbierania materiału oparte na starannie opracowanych dyrektywach, dokładnych, jasnych, ścisłych, weryfikowanych w badaniach różnych nauk społecznych i dzięki temu posiadających walor użyteczności interdyscyplinarnej.

Techniki badawcze są, więc czynnościami praktycznymi zdobywania materiałów służących do analizy i formułowania uogólnień. Należą do nich obserwowanie, ankietowanie, przeprowadzanie wywiadu, itp.

W aparaturze pojęć metodycznych występuje również pojęcie narzędzia badawczego.

Poprzez narzędzie badawcze rozumie się każdy przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badań, czyli instrument służący do technicznego gromadzenia danych z badań. W tym rozumieniu narzędziami są np. kwestionariusze wywiadu, arkusz obserwacyjny itp.

Wynikiem badania naukowego powinien być uogólniony obraz badanej rzeczywistości, czyli wiernie odzwierciedlający istniejące obiektywnie, niezależnie od badacza, rzeczy i procesy jak najbardziej zbliżone do prawdy. Warunkiem uzyskania takiego obrazu jest przestrzeganie zasad metodologicznych badania na wszystkich etapach procesu tworzenia pracy, tj.

26

26

podczas gromadzenia materiału badawczego, analizy i syntezy danych oraz sprawdzania poprawności twierdzeń i wniosków z wykonanych badań.

Badania i obserwacje odnoszą się do faktów i zjawisk istniejących w rzeczywistości obecnie lub w przeszłości.

Badania wybiegające w przyszłość nazywamy planowaniem. Stosuje się w nich specjalne metody badawcze: bilansową, proporcji, szacunku ekspertów, ekonomicznej analizy i syntezy.

Ważnym elementem planowania jest programowanie, czyli ustalenie ogólnych założeń, opracowań z myślą o praktycznym zastosowaniu w przyszłości. Do najbardziej znanych metod programowania należą metody symulacyjne oraz matematyczne. Badania dzielimy najczęściej na praktyczne i naukowe.

Badania praktyczne mają na celu rozwiązanie problemu ważnego z punktu widzenia bieżących potrzeb praktyki. Są prowadzone w sposób systematyczny, mają najczęściej charakter wrywkowy, a ich zasięg jest na ogół ograniczony, np. do określonego przedsiębiorstwa czy zakładu.

Celem badań naukowych jest ustalenie prawidłowości stale występujących w badanych zjawiskach oraz doprowadzenie na ich podstawie do wniosków ogólnych, ważnych nie tylko dla badanej zbiorowości, ale również dla wszystkich innych obiektów znajdujących się w warunkach analogicznych do badanych. Celem badań jest też wypracowanie metod badawczych służących poznaniu rzeczywistości.

Badania naukowe posługują się odpowiednio dobranymi do przedmiotu badań środkami i sposobami, dlatego w centrum uwagi dyplomanta powinno się znaleźć zagadnienie, jaką metodą badawczą będzie stosował: czy będzie to tylko jedna metoda, czy kombinacja kilku metod.

Niezbędnym, więc jest wcześniejsze zapoznanie się z podstawowymi metodami stosowanymi w danej dyscyplinie naukowej.

5.3. Ogólne metody badawcze

W pracy dyplomowej, w jej wstępie, powinniśmy poinformować czytelnika o zastosowanych (wykorzystanych) metodach badawczych, dlatego przedstawimy je w ogólnym zarysie.

Ogólne metody badań naukowych to zasadnicze metody postępowania stosowane w każdym badaniu naukowym, niezależnie od przedmiotu badań. Najważniejsze spośród nich to: indukcja, dedukcja i redukcja oraz metody analizy i syntezy.

Metoda indukcyjna rozwinęła się głównie w badaniach doświadczalnych. Jest to typ wnioskowania na podstawie szczegółów o właściwościach ogólnych zjawiska czy przedmiotu. Do metod indukcyjnych należą różnego rodzaju analizy.

Metoda dedukcyjna jest przeciwieństwem metody indukcyjnej i polega na wnioskowaniu od ogółu do szczegółu. Najpierw na podstawie znanych faktów formułuje się hipotezy, a następnie sprawdza ich związek z rzeczywistością.

Metoda redukcyjna polega na wykluczaniu sprzecznych z rzeczywistością sztucznie skonstruowanych wzorców opartych na rzeczywistych danych po ich porównaniu z rzeczywistością.

Indukcja, dedukcja i redukcja tworzą jednolity proces badawczy.

W metodzie indukcyjnej rzeczywistość stanowi bezpośrednio podstawę do wnioskowania, a w metodzie dedukcyjnej umożliwia konstrukcję hipotez lub modeli roboczych poddawanych weryfikacji w metodzie redukcji.

Analiza polega na rozłożeniu przedmiotu badań na części i na badaniu każdej z nich osobno. Ujemną cechą tej metody jest nadmierne eksponowanie szczegółów powodujące trwanie z pola widzenia całości przedmiotu badawczego. W literaturze wyróżnia się analizę elementarną, przyczynową i logiczną.

Analiza elementarna uwidacznia się przy rozkładaniu przedmiotu badań na elementy bez dopatrywania się wzajemnych między nimi stosunków. Charakter tej analizy jest opisowy.

Najczęściej w badaniach naukowych analiza elementarna służy do przygotowania analizy przyczynowej, polegającej na rozkładaniu przedmiotu badań na części składowe ze zwróceniem uwagi na związki między tymi składnikami. Z kolei, jeśli między częściami składowymi przedmiotów badań uwzględniamy stosunki logiczne, to wówczas mamy do czynienia z analizą logiczną.

Synteza jest odwrotnością metody analitycznej. Jej realizacja polega na poszukiwaniu wspólnych cech różnych zdarzeń i zjawisk, a następnie ich składaniu, zestawianiu i ujmowaniu w jednolitą całość. Metoda syntetyczna bada i określa całość przedmiotu badań. Podobnie, jak przy analizie wyróżniamy syntezę elementarną i przyczynową. W praktyce synteza i analiza wzajemnie uzupełniają się tworząc jednolity proces badawczy.

Do metod ogólnych powszechnie stosowanych w badaniach naukowych zaliczamy również metody o charakterze specjalnym.

Ich swoistą cechą jest techniczny sposób ujmowania rzeczywistości. Należą do nich np. metody ilościowe i statystyka matematyczna. Statystyka matematyczna jest zespołem metod polegających na użyciu w badaniach sposobów opartych na matematycznych wzorcach postępowania.

Statystyka matematyczna ujmuje główne kierunki zmian w zdarzeniach i zjawiskach, charakteryzujące współzależność między cechami, określa istotność wyników badań i pozwala formułować wzorce optymalne.

Do najbardziej rozpowszechnionych metod matematycznych należy metoda modelowa. Model (wzór, wzorzec) w najbardziej ogólnym sensie jest odwzorowaniem zjawisk i prawidłowości stwierdzonych w badanych procesach.